

ГОДИШЊАК ГРАДА БЕОГРАДА
ANNUAL OF THE CITY OF BELGRADE

UDK 930.85(497.11 Београд)

ISSN 0436-1105

МУЗЕЈ ГРАДА
БЕОГРАДА
BELGRADE CITY
MUSEUM

ANNUAL OF THE CITY OF BELGRADE

VOL. LXIX—LXX, 2022—2023

BELGRADE CITY MUSEUM
NO. 1 ZMAJ JOVINA, BELGRADE

УДК 930.85(497.11 Београд)

ISSN 0436-1105

МУЗЕЈ ГРАДА
БЕОГРАДА
BELGRADE CITY
MUSEUM

ГОДИШЊАК ГРАДА БЕОГРАДА

Књ. LXIX–LXX, 2022–2023

МУЗЕЈ ГРАДА БЕОГРАДА
ЗМАЈ ЈОВИНА 1, БЕОГРАД

FOR THE PUBLISHER

Jelena Medaković, Belgrade City Museum

EDITORIAL BOARD

Vesna Bikić, Archaeological Institute, Belgrade

Žaneta Đukić Perišić, The Ivo Andrić Foundation, Belgrade

Aleksandar Fotić, University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Belgrade

Aleksandar Kadijević, University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Belgrade

Predrag Marković, Institute for Contemporary History, Belgrade

Jelena Medaković, Belgrade City Museum, Belgrade

Miloš Spasić, Belgrade City Museum, Belgrade

Ana Stolić, Historical Institute Belgrade, Belgrade

EDITOR-IN-CHIEF

Miloš Spasić, Belgrade City Museum

SECRETARY OF THE EDITORIAL BOARD

Milena Nedeljković, Belgrade City Museum

COVERS

Branislav Fotić

DIGITAL PROCESSING

Branislav Fotić, Tijana Dinić

PROOFREADING AND CORRECTION

Milena Bogdanović

TRANSLATION TO ENGLISH

Translation agency „Lako do prevoda“

ЗА ИЗДАВАЧА

Јелена Медаковић, Музеј града Београда

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Весна Бикић, Археолошки институт, Београд

Жанета Ђукић Перишић, Задужбина Иве Андрића, Београд

Александар Кадијевић, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд

Предраг Ј. Марковић, Институт за савремену историју, Београд

Јелена Медаковић, Музеј града Београда, Београд

Милош Спасић, Музеј града Београда, Београд

Ана Столић, Историјски институт, Београд

Александар Фотић, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд

УРЕДНИК

Милош Спасић, Музеј града Београда

СЕКРЕТАР УРЕЂИВАЧКОГ ОДБОРА

Милена Недељковић, Музеј града Београда

КОРИЦЕ

Бранислав Фотић

ДИГИТАЛНА ОБРАДА

Бранислав Фотић, Тијана Динић

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА

Милена Богдановић

ПРЕВОД НА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Преводачка агенција „Лако до превода“

Илустрација на корицама преузета из текста Између „крста и полумесеца“:
планови Београда у XVII и XVIII веку из збирке Музеја града Београда

САДРЖАЈ / CONTENT

Милош П. Спасић, Драгана Д. Стојић

ПРОСОПОМОРФНИ ПОКЛОПЦИ У СВАКОДНЕВНОЈ
И СИМБОЛИЧКОЈ ПРАКСИ ВИНЧАНСКИХ ЗАЈЕДНИЦА 9

Miloš P. Spasić, Dragana D. Stojić

PROSOROMORPHIC LIDS IN EVERYDAY AND SYMBOLIC
PRACTICE OF VINČA COMMUNITIES 26

Владимир М. Томић

ИЗМЕЂУ „КРСТА И ПОЛУМЕСЕЦА“:
ПЛАНОВИ БЕОГРАДА У ХVII И ХVIII ВЕКУ
ИЗ ЗБИРКЕ МУЗЕЈА ГРАДА БЕОГРАДА 27

Vladimir M. Tomić

BETWEEN “THE CROSS AND THE CRESCENT”:
PLANS OF THE CITY OF BELGRADE IN THE 17th AND 18th CENTURY
FROM THE COLLECTION OF THE BELGRADE CITY MUSEUM 65

Ненад М. Лукић

МИЛОШ, ВИЋЕНТИЈЕ И НИКОЛА СТАНКОВИЋ,
КАПЕТАНИ И КНЕЗОВИ ИЗ ОСТРУЖНИЦЕ: КРАТКЕ БИОГРАФИЈЕ 67

Nenad M. Lukić

MILOŠ, VIĆENTIJE AND NIKOLA STANKOVIĆ,
CAPTAINS AND PRINCES FROM OSTRUŽNICA: BRIEF BIOGRAPHIES 82

Љубодраг Д. Обровачки

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ БЕОГРАДСКИХ ЈЕВРЕЈА:
СЕЋАЊА НА ЗАБАВИЉУ ТЕРЕЗУ МИЛЕР И ИЛУСТРАТОРА САМУИЛА ЕЛИЋА 83

Ljubodrag D. Obrovački

CONTRIBUTIONS TO THE HISTORY OF THE BELGRADE JEWS:
MEMORIES OF TEREZ MILER, GOVERNESS, AND SAMUILO ELIĆ, ILLUSTRATOR 102

Иван Р. Марковић, Милан П. Миловановић

АРХИТЕКТУРА ИЗЛОЖБЕНОГ ПАВИЉОНА У БЕОГРАДУ
КАО ФРАГМЕНТ КОЛЕКТИВНЕ ЗАБОРАВНОСТИ (1954–1987) 103

Ivan R. Marković, Milan. P Milovanović

ARCHITECTURE OF THE EXHIBITION PAVILION IN BELGRADE
AS A FRAGMENT OF COLLECTIVE UNFORGETTABLE (1954–1987) 118

Исидора С. Савић

АТЕЉЕ КАО ОГЛЕДАЛО ИДЕНТИТЕТА УМЕТНИЦЕ:
СОПСТВЕНА СОБА СЛИКАРКЕ БЕТЕ ВУКАНОВИЋ 119

Isidora S. Savić

ATELIER AS A MIRROR OF THE ARTIST'S IDENTITY:
THE PRIVATE ROOM OF THE PAINTER BETA VUKANOVIĆ 163

Марија Д. Петровић

БРАНИМИР ЋОСИЋ И ЊЕГОВ ЛЕГАТ У МУЗЕЈУ ГРАДА БЕОГРАДА 165

Marija D. Petrović

BRANIMIR ĆOSIĆ AND HIS LEGACY IN THE BELGRADE CITY MUSEUM 181

Иван Г. Келемен

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СТАРИХ ЗАНАТА СА ПОДРУЧЈА БЕОГРАДА (12) 183

Ivan G. Kelemen

CONTRIBUTION TO THE STUDY OF OLD CRAFTS FROM THE BELGRADE AREA (12) ... 192

Ангелина Ж. Банковић

ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ *ВОЈИН СИМЕОНОВИЋ: АРХИТЕКТА И ПИЛОТ* 193

Ангелина Ж. Банковић

ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ *СРЕДЊА ЕВРОПА И БЕОГРАД:
АРХИТЕКТОНСКИ УТИЦАЈИ 1919–1941.* 197

Владимир Петровић

НЕПОЗНАТИ ИВО АНДРИЋ: ДВЕ НОВЕ КЊИГЕ ЖАНЕТЕ ЂУКИЋ ПЕРИШИЋ 203

Милена Р. Недељковић

ПРИКАЗ КЊИГЕ *ЕМАНЦИПАЦИЈА VS ТРАДИЦИОНАЛИЗАМ:
БЕТА ВУКАНОВИЋ И ПУТ КА МОДЕРНОЈ СЛИЦИ* 209

Марија А. Стошић

ПРИКАЗ ИЗЛОЖБЕ *БОЖИЈИ ЉУДИ* БОЈАНА ВЕЉКОВИЋА 213

Милена Р. Недељковић

СЕЋАЊЕ НА ТАТЈАНУ КОРИЋАНАЦ (1955–2023)
СА КОМПЛЕТНОМ БИБЛИОГРАФИЈОМ 219

УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА ПРИПРЕМУ И ПРЕДАЈУ РАДОВА
ЗА ГОДИШЊАК ГРАДА БЕОГРАДА 229

Владимир Петровић
Београд
vladimir_pet@hotmail.com

НЕПОЗНАТИ ИВО АНДРИЋ: ДВЕ НОВЕ КЊИГЕ ЖАНЕТЕ ЂУКИЋ ПЕРИШИЋ

ПРИКАЗ

Иако се чини да је о Андрићу – пре свега као писцу, али ништа мање и као човеку – у последње време написано толико књига и радова да је готово сваки сегмент његовог живота у потпуности истражен, изненађења су могућа. У Библиографији Иве Андрића 1 и 2 набројане су 20.303 библиографске јединице о Андрићу. Готово сигурно је то једна од најобимнијих грађа о некој личности са наших простора. У мноштву радова о Андрићу, у току прошле и ове године истакле су се две књиге, и то исте ауторке. У питању су студије *Небо над Београдом: Андрић и престоница* и књига сећања пишчевих савременика *Ko je bio Ivo Andrić*.

Али, пре него што проговоримо о самим књигама, треба истаћи да су оне плод вишедеценијског рада Жанете Ђукић Перишић на расветљавању Андрићеве личности. Радећи као дугогодишња управница Задужбине Иве Андрића, она је имала приступ драгоценим изворима и архивској грађи, које је у многим научним радовима и монографијама систематизовала стварајући, сасвим сигурно, најисцрпније књиге о пишчевом животу. Круна те делатности је монографија *Писац и прича. Стваралачка биографија Иве Андрића* (Академска књига, 2012), која по својој свеобухватности, научној укорењености и мноштву података представља најважнију књигу објављену о пишчевом стваралаштву и животу.

На срећу, ауторка није стала на томе. Најбољи сведок су две њене нове књиге, у којима обрађује недовољно истражен пишчев однос према Београду, граду који је одабрао као свој дом, али и саму Андрићеву личност кроз призму његовог односа према блиским људима и сарадницима.

НЕБО НАД БЕОГРАДОМ: АНДРИЋ И ПРЕСТОНИЦА

Издавач: Вукотић медиа, Београд, 2022

ISBN: 978-86-81510-45-2

Пратећи живот Иве Андрића, Жанета Ђукић Перишић нас у књизи *Небо над Београдом*, на 277 страна упознаје са младим писцем, који одмах након Првог светског рата проналази свој дом у Београду као чиновник у Министарству вера Краљевине СХС. Каснији успон у дипломатској каријери и одлазак на службовање у неколико европских градова неће променити Андрићево упориште у београдској средини. Преломна тачка је избијање Другог светског рата. Андрић се враћа у Београд, где ће провести четири године окупације, али и више од тридесет доцнијих година, доживљавајући потпуну књижевну славу, крунисану Нобеловом наградом, баш као и врхунац личног живота, који представља брак са Милицом Бабић. Све те Андрићеве београдске године, у овој књизи задобиће изузетно представљање.

Оно што највише плени у овој књизи и уопште у стваралаштву Жанете Ђукић Перишић је минуциозни истраживачки рад и документаризам који је видљив на свакој страници. Проналазећи нове изворе, али и проучавајући сваки сегмент Андрићевог живота, ауторка нас суверено води кроз причу о овом великом књижевном ствараоцу, неретко осветљавајући потпуно непознате сегменте његовог живота. Још битније, синтетизујући податке о његовом животу, она у исто време ствара слику о околностима Андрићевог стваралаштва, највише одакле је оно извирало.

„Он за отворену борбу није био још од младобосанских дана. Али, писати, стварати, пркосити околностима, победити страх, савладати немире, умирити дамаре, пронаћи смисао у историји и фиксирати је у речи и смислену причу која, при том, говори о кључним питањима људске егзистенције – био је то Андрићев 'ратни' план. И његова мисија!“, овако Жанета Ђукић Перишић описује Андрићеве „борбе“ за време окупације током Другог светског рата, периода у коме он ствара своја три дела – *На Дрини ћуприју*, *Травничку хронику* и *Госпођицу*. И, ето парадокса. Док се до тада невиђеном силином Београд разара, Андрић у скоро уништеном граду ствара ремек-дела. И опет, још један парадокс, док се државна администрација и политичка елита скривају у иностранству, Андрић својевољно бира да у Београду остане када он доживљава највеће страдање.

Ту Андрићеву одлуку, произашлу из привржености једном граду, захваљујући којој је Београд и заправо велики град, Жанета Ђукић Перишић је у овој књизи представила дајући нам слику Андрићевог београдског живота, али и онога шта је он видео у њему. Сама ауторка то најбоље изражава: „Колико год по Европи странствовао, путујући од једне до друге престонице, Андрића је Београду вукла и искрена и пуна приврженост и нада коју је гајио свих ратних година: тај град у његовим очима симболизовао је магично средиште интегративне, националне идеје која је водила његову генерацију, једнако као и интелектуално упориште југословенске духовности која је, преселивши се из других јужнословенских културних енклава, обогатила српски културни простор“.

КО ЈЕ БИО ИВО АНДРИЋ: СЕЋАЊА САВРЕМЕНИКА

Издавач: Akademska knjiga, Novi Sad, 2023

ISBN: 978-86-6263-453-5

Средином ове године изашла је књига *Ko je bio Ivo Andrić: sećanja savremenika*, коју је на 477 страна приредила Жанета Ђукић Перишић.

На њеном почетку налази се сећање Миће Бранисављевића, Андрићевог школског друга, који нам открива непознате детаље о вишеградским пишчевим данима, али и о стварним људима који су му послужили као инспирација за стварање многобројних књижевних ликова. Андрићево заточеништво у Првом светском рату, у средишту је сећања његове предратне пријатељице Маје Нижетић Чулић, док је његов живот у окупираном Београду задобио сјајно сведочанство из пера блиске пријатељице Лепосаве Беле Павловић. Пишчеву београдску свакодневицу видимо у сведочењима кућне помоћнице Милосаве Пузић, рођаке Милице Зајцев, али и комшије и пријатеља Димитрија Дишка Марића. Ту су и сећања великих писаца, међу којима су Милош Црњански, Меша Селимовић и Бранко Ћопић, баш као и сликара, глумаца, политичара, друштвених радника...

Захваљујући ненадмашном раду и труду Жанете Ђукић Перишић, пред нама се налазе сведочења пишчевих савременика, која су задобила сјајну систематизацију и представљање. У њима можемо пронаћи сасвим нов Андрићев лик, често потпуно непознат. Такав је, рецимо, духовити Андрић, по сведочењу Милоша Јевтића, Андрић као заштитник, како га се сећа Драгослав Михаиловић, али и Андрић као брижни породични човек и комшија.

Посебну драж књизи дају многа сећања на београдски Андрићев живот, који је неретко остао у потпуном засенку. Кроз сведочења блиских пријатеља, сарадника, али и опонената, можемо да видимо како се Андрић скућио, како су изгледале његове чувене београдске шетње, али и како је био на мети београдских џепароша.

Не и мање битно, пред нама су у овој књизи представе Андрића из различитих идеолошких, светоназорских, неретко и људских углава.

„Доживео је свој век с маском лојалности и сарадње коју ништа није могло узнемирити, али испод које су се у бескрај гранали грижње, страхови и очајања“, исписује Милован Ђилас у свом сећању на Андрића. Да ли је

то тако, сјајно ће нам показати аутори сведочења о Андрићу. Заправо, једна од највећих врлина ове књиге је различит поглед на Андрића, који добрим делом прераста у пиранделовску слику о једном човеку. Док је он за блиске пријатеље отворен, топао и дубоко хуман човек, за оне пак друге – поготово писце и интелектуалце на „другој“ идеолошкој страни – Андрић је превртљивац, неретко потпуна битанга и несрећник. То најбоље можемо видети у текстовима Предрага Палавестре и Радована Зоговића, који су препуни отровне малициозности. Одлука Жанете Ђукић Перишић да и њих уврсти у ову књигу одлична је ствар, најпре због тога што преко ових сведочења заправо видимо какав је однос одувек гајен према Андрићу као човеку, и то од истинског одушевљења па све до потпуног презрења.

Тако нам ове две сјајне књиге Жанете Ђукић Перишић пружају прилику да Андрићев живот сагледамо у свим нијансама, али и да стекнемо слику о времену у коме је он стварао и које је неминовно утицало на његово стваралаштво, што се поготово односи на Београд, град у коме је Андрић остварио врхунац професионалног и личног живота. Исто тако, да видимо и истинску слику човека који је, можда баш због таквог времена и људи, намерно на себе стављао образину неприступачности и прорачунатости, како то говори Боривоје Јевтић у сведочењу које је део књиге *Ko je bio Ivo Andrić*: „Он супротставља судбини, без обзира на њен могући карактер, (...) категорични императив воље. Отуда његова дефиниција страха, његов принцип ћутања и могућност самосавладавања. Он на сваки начин жели да је оно што се зове јак човек – духовно јак човек – и човек воље. Као Балзак, он мисли (да поновим то још једном): 'Увек видети преко даног тренутка и претицати судбину'.“

РЕЦЕНЗЕНТИ

Горан Антонић, Ангелина Банковић, Игор Борозан, Јасна Вуковић, Харис Дајч, Вук Даутовић, Александар Кадијевић, Петар В. Крестић, Славиша Перић, Радомир Ј. Поповић, Тадија Стефановић, Исидора Точанац Радовић, Александар Фотић, Јасмина Чубрило

Адреса редакције:

Музеј града Београда

11000 Београд, Змај Јовина 1

<http://www.mgb.org.rs>

Тел/факс: 011/3283-504

Годишњак града Београда LXIX–LXX штампан је финансијским средствима Секретаријата за културу Града Београда

Тираж

300

Штампарија

SDPS d. o. o, Београд

REVIEWERS

Goran Antonić, Angelina Banković, Igor Borozan, Jasmina Čubrilo, Haris Dajč, Vuk Dautović, Aleksandar Fotić, Aleksandar Kadijević, Petar V. Krestić, Slaviša Perić, Radomir J. Popović, Tadija Stefanović, Isidora Točanac Radović, Jasna Vuković

Editorial office address:

Belgrade City Museum

11000 Belgrade, Zmaj Jovina 1

<http://www.mgb.org.rs>

Phone/fax: 011/3283-504

The LXIX–LXX *Annual of the City of Belgrade* was printed with the financial resources of the Secretariat for Culture of the City of Belgrade

Copies

300

Print

SDPS d. o. o, Belgrade

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

94(497.11)

ГОДИШЊАК града Београда = Annual of the City of Belgrade / уредник Милош Спасић. – 1958, књ. 5- . – Београд :
Музеј града Београда, 1958- (Београд : SDPS). - 25 cm

Годишње. – Је наставак: Годишњак Музеја града Београда = ISSN 1451-284X. – Друго издање на другом медијуму:

Годишњак града Београда

(Online) = ISSN 2335-0873

ISSN 0436-1105 = Годишњак града Београда

COBISS.SR-ID 5656322